

Dvě Zla a malé, již potlačené...

Autor: Jan Procházka

Seznámení se zemí, kterou se Donald Trump prý chystá vybombardovat, a jaké důsledky to může přinést, pokud nejde jen o silácké výhrůžky.

Írán (v perštině *Érán šahr* „Království Árijů“), historicky Persie, má skoro 90 milionů obyvatel a rozlohu 1,6 milionu km², čili jako čtyři a půl Německa. Írán má skvělé přirozené hranice, strategickou polohu, vyhraněné národní sebevědomí i hlubokou tradici vlastní státnosti. Geopolitickou orientací, polohou, příznivou (kontinentální) strukturou a rozložením obyvatelstva, zaměřením na průmysl a nucenou izolací od mezinárodního obchodu se Írán řadí k posledním zbývajícím pevninským silám (v protikladu k oceánským). Lze v této souvislosti zmínit i specifika íránského bankovníctví: Bankovní zákon zakazuje lichvu a burzovní spekulaci. Saldo zahraničního obchodu má Írán kladné, platební bilanci aktivní a zahraniční zadlužení nízké (to vše snad i vzhledem k sankcím).

Írán sedí v jižní části Eurasie mezi makroregiony Blízkého východu a Indického subkontinentu zaokrouhlený hraničními horskými pásmy, Kaspickým mořem a Indickým oceánem. Historickou Persii (dnešní Írán, Afghánistán, Tádžikistán, případně i současný Turkmenistán a Uzbekistán) můžeme označit britským koloniálním pojmem **Střední východ**.

Přirozené hranice

Pohoří **Zagros** tvoří přirozené hranice **Mašríqu** (arabského východu) a historického jádra

Persie. Čtyři kilometry vysoká zeď porostlá dubovými lesy odedávna chránila Persii od západu a jen nemnoha armádám se jí podařilo překročit, připomeňme například Aramejce, Alexandra Makedonského a nakonec Umájjovce, kteří obsadili Persii v polovině 7. století a prosadili zde islám. Tomuto pohoří ostatně vděčí Írán za svou moderní státnost. Když roku 1980 vpadla irácká pozemní armáda s podporou Američanů a Sovětského svazu do Íránu, Iráčanům se nepodařilo překročit bažiny Mezopotámie a horské pásmo Zagros. V předpolí pohoří Zagros existují obtížně překročitelné geologické zlomy a deprese s nezpevněnými podmáčenými písiky (tzv. **gilgai**), které činí průjezd obrněných konvojů nadmíru obtížným.

Hlavní město Teherán je asijský kolos s 9 miliony obyvatel a polovinou íránského průmyslu. Na severu Íránu chrání hlavní město horské pásmo **Arménské vysočiny**, na kterou navazuje **Alborz**. Dominantou pohoří Alborz je sopka Damávand s 5609 metry nad mořem. Od bývalého carského Ruska, Sovětského svazu, dnes Turkmenistánu je oddělen 600 km dlouhou hradbou pohoří **Köpetdag** (cca 3000 m vysokým) s nezpevněnými svahy, krasovým reliéfem a častými zemětřeseními. Köpetdag tvoří rovněž jakýsi val, který chrání zemi od severu a opět platí, že jen nemnohým dobyvatelům se podařilo v dějinách jej překročit. Vlastně pouze Parthům, v 11. století seldžuckým Turkům a naposledy Mongolům ve 13. století.

Írán sám je velmi hornatý. Horská pásma vyplňují i střed země (náhorní plošinu, jejíž nejvyšší vrcholky mají téměř 4500 m n. m.), mezi horskými hřbety leží solné pánve s diapirovými strukturami (solnými dómy), na které jsou vázána ložiska ropy a zemního plynu. (Írán má podle odhadů Gazpromu třetí nebo čtvrté největší světové zásoby ropy po Venezuele, Kanadě a Saúdské Arábii, druhé největší světové zásoby zemního plynu po Rusku.) Neobyvatelné solné a písečné pouště tvoří přibližně třetinu plochy.

V případě pozemního útoku Američanů na Írán geografie nahrává možnostem obrany. Díky vnitřním pohořím by města měla být velmi dobře chráněna, pokud získá Írán dostatek prostředků protivzdušné obrany (PVO). Protivzdušná obrana je tedy pro Írán naprosto klíčovou obrannou položkou a tento fakt sám o sobě nahrává ke spolupráci s Ruskem. (Izraelci a Američané to samozřejmě vědí, proto vyhrožují Íránu bombardováním, dokud je Rusko zaneprázdněno na Ukrajině a svých systémů S 300 a S 400 nemá nazbyt.) Írán má také nízkou hustotu dopravní sítě. Nemnohé dopravní koridory spojující velká města jsou obklopena pouští a vedou podél horských pásem, což staví obránce do výhodného postavení a pohyb amerických konvojů v takovém terénu se může v kombinaci s prachovými bouřemi a blizardy proměnit v noční můru podobně jako v Afghánistánu.

Na severu Íránu je klima podobně drsné, rozkládají se ostrůvky Eurasijské stepi obývané kdysi kočovníky. Je zde kontinentální klima a přítomnost velké vodní plochy Kaspiku vytváří pravidelné blizardy podobné těm ve státě Michigan. Blizard v r. 1972, kdy během týdne napadlo 10 m sněhu, měl 4000 obětí.

Tradice státnosti

Snad právě díky výše zmíněným přirozeným hranicím se zde vyvinula pozoruhodná a velmi

hluboká tradice vlastní státnosti. I v nejnepříznivějších dobách se měla tendenci íránská státnost znovu vracet a přetrvávat. Koneckonců právě zde na řekách Kárún a Kercha vznikla v 7. tisíciletí př. Kr. nejstarší říše lidstva, kterou známe jménem – říše **Elam** s hlavním městem Súsy. Jedná se o oblast historické Persie, která sousedí s Mezopotámií.

Od 4. tisíciletí pronikaly do Elamu árijské kmeny. Navzdory invazi Aramejců (Syřanů) v 8. stol. př. Kr. se zde árijská identita včetně tzv. árijských jazyků udržela dodnes. Íránci nejsou v žádném případě Arabové a nehovoří běžně arabsky. Íránci z hor a venkova jsou světlejší a mluví indoevropskými jazyky, perská etnika typově připomínají spíše obyvatele Balkánu než Turky či Araby, někteří jsou dokonce světlolasí a modroocí.

Přeneseme se přes Achaimenovce, Parthy a Sasánovce do 7. století, kdy dobyli Persii **Umajjovci** (Arabové), sunnitská dynastie chalífů z Damašku. Dynastii svrhlo mohutné šíitské povstání, které vyneslo k moci sunnitskou dynastii **Abbásovců** z Bagdádu, odkud byla Abbásovci Persie řízena.

V 11. století vpadli do Mezopotámie Turci (Seldžukové) a po nich ve 12. věku Mongolové. Džingischánův vnuk Hülegü dobyl r. 1258 Bagdád, jenž dopadl mnohem hůř než zhruba ve stejné době Rjazaň a Kyjev. **Mongolové všech sto tisíc obyvatel Bagdádu povraždili** a z jejich hlav navršili mohylu vítězství. Tím skončilo období rozkvětu a zlatý věk Arabské říše. V této souvislosti je nutné připomenout, že Mongolové nebyli žádnými primitivy – byli skvěle organizovaní, měli podrobné zeměpisné znalosti a vynikající logistiku, čínští sapéři pro Mongoly konstruovali různé obléhací stroje a vyráběli střelný prach. (O tom, že právě onen „stepní prvek“ byl v například dějinách Ruska konstitutivní a kulturotvorný, psal historik **Lev Gumiljov**.) V Mezopotámii Mongolové konvertovali k šíismu a založili zde říši, tzv. **Ílchanát**. (Prvním šíitským šáhem větve *ithná cášaríja* se stal Ismaíl r. 1501, zakladatel sáfíjovské dynastie.) Z této doby také pocházejí různé šíitské menšiny roztroušené po Blízkém a Středním východě, především v Libanonu, Bahrajnu a Iráku (ale také v Indii a Afghánistánu), které fungují jako prodloužené ruce Íránu. V Íránu samotném probíhá diskuse, do jaké míry mohou být přirozenými spojenci také **alavité** v Turecku (asi 20 % obyvatelstva) a Sýrii (asi 10 % obyvatelstva) – jde o odlišné šíitské náboženství než v Íránu; totéž se týká i **zajdíjovců** v Jemenu.

Na počátku 18. století vládl poslední z velkých perských šáhů Nádír – „asijský Bonaparte“. Nádír šáh dobyl Irák, vtrhl do Indie a vyplenil Dillí. V této době dochází již k intelektuálnímu i mocenskému úpadku a zaostávání, Persie byla stejně jako Čína zahleděná do sebe a stagnovala, zatímco Západ získal obrovskou technologickou převahu. Osvícenství v Persii ani v Číně výrazně nezakořenilo (na rozdíl třeba od Osmanské říše). Persie se dále v dějinách zmenšuje, střídají se stále méně významné dynastie, Peršané vyznávají izolacionismus (v tom se podobají carskému Rusku a Číňanům), až se r. 1941 Persie stane koloniálním loutkovým státem. Od doby Nádír šáha je Irán v defenzivě a nikoho za posledních 200 let ze svých sousedů přímo nenapadl. Irán dokázal za poslední desetiletí šikovně budovat vlivové sítě na Blízkém východě – zásoboval souvěrce z Hizballáhu v Libanonu s jeho ostřelováním Izraele, irácké šíity, tzv. Mahdího armádu, kteří vyvolali v Mezopotámii tři krvavě potlačená protiamerická povstání, dokázal diplomaticky využívat šíitskou menšinu v Afghánistánu

(mongolské Chazary) a Bahrajnu. Írán je nenáviděn Izraelci a saláfisty (především Saúdskou Arábií), kteří jej vnímají jako geopolitickou konkurenci na Blízkém východě v rámci sunnitsko-šíitské verze Třicetileté války. Saláfisté nepovažují šíity vůbec za muslimy, nýbrž za ďáblы a odpadlíky.

Strategická poloha Íránu

Od roku 1941 byl Írán loutkovým státem ovládaným Brity a Američany. Do čela země byl dosazen **Muhammad Rezá šáh Pahlaví Árjamehr** (= král Pahlaví, „Světlo Árijců“) z etnika Mazání. Šáh udržel jednotu země (potlačil kurdské a turecké separatisty), ale násilná sekularizace vyvolávala lidovou nespokojenost. V roce 1953 šáhův předseda vlády **Muhammad Mossadek** zabavil Američanům a Britům íránská ropná pole a téhož roku byl Mossadek svržen vojenským převratem CIA (Operace Ajax) a uvězněn na šáhovu přímluvu na doživotí v domácím vězení (Američané sami navrhovali trest smrti). Američané obnovili loutkovou monarchii s šáhem Pahlavím v čele.

Význam Íránu spočíval v tom, že Rusko, ať už carské či sovětské, by přes Írán získalo kromě zásob uhlovodíků i volný přístup k Indickému oceánu a svůj první nezamrzající přístav. Írán drží zhruba 500 km pobřeží Arabského moře, odkud má volný přístup do Indického oceánu, včetně významného přístavu Čáhbahár u hranic s Pákistánem. Anglosaská strategie blokování Ruska v Asii od přístupu k volnému nezamrzajícímu oceánu se v 19. století v Britském impériu nazývala **Velká hra**, ve 20. století tutéž činnost Američané nazývali **Strategie zadržování komunismu**. (V poslední době se tato námořní blokáda Asie nazývala *War on terror*, dnes *Make America great again*.) Západáci se také v době, kdy byl Írán podřízen, prakticky omezili pouze na kontrolu pobřežního pásu a podpořili šáha k udržení jednoty země – z obavy, že separatistické provincie Kurdistán a Jižní Ázerbajdžán by mohl pohltit Sovětský svaz, a přiblížit se tak Perskému zálivu.

Roku 1978 došlo k naprosto neočekávanému vývoji. Radikální studenti povolali z exilu oblíbeného duchovního, básníka a mystika ajatolláha Chomejního. Šáh byl během šíitského povstání svržen roku 1979 a Američané nuceni evakuovat své základny. (Zhruba 60 amerických diplomatů bylo drženo v Íránu do roku 1981 jako rukojmí). **Ropná pole byla znárodněna** a Írán se ocitl pod námořní blokádou a těžkými ekonomickými sankcemi trvajících dodnes. Persie se také přejmenovala na Írán, z etnického názvu Persie, který odkazoval pouze na jednu národnost, se přešlo na název obecnější, který by nezavdával příčiny k národnostním třenicím. **Není šíitská islámská revoluce přesně ona „třetí cesta“, o kterou tolik usilovala Kuba, Egypt a Indie (nebo třeba také francouzská a italská pravice 60. a 70. let), a kterou nakonec zrealizovaly jen Írán a Čína?**

Roku 1980 Američané v odplatě za ponížení a znárodnění ropných polí, Sovětský svaz v odplatě za rozmetání komunistické strany vyzbrojili Irák a dali Saddámu Husajnovi „bianco šek“ k útoku na Írán. Nesmírně krvavá válka se zákopy, bojovými plyny a dětskými vojáky trvala 8 let. Za cenu jednoho milionu padlých Írán uhájil svou nezávislost.

Íránská islámská republika je navzdory slovu republika v oficiálním názvu *de facto* teokracie.

V čele země je šíitský duchovní vůdce, kterého volí tzv. Rada znalců v procesu připomínajícím volbu papeže. (V šíitském islámu si každý věřící vybírá svého duchovního vůdce. Tato „apoštolská posloupnost“ linií zasvěcenců je v šíitské teologii naprosto klíčová.) Současný duchovní vůdce je ajatolláh **Sajjid Alí Chameneí**, mírný, tichý, zbožný a skromný muž, jenž byl zvolen Radou znalců duchovním vůdcem roku 1989 proti své vůli. Byl „pouhým“ ajatolláhem (kterých je v Íránu okolo 200), nikoliv „velkým ajatolláhem“ jako jeho předchůdce **Músaví Chomejní**, kterých je okolo patnácti. Doporučuji čtenáři poslechnout si Chameneího projevy; Chameneí není ten charismatický revolucionář cheguevarrovského typu jako Chomejní, připomíná spíše pokoncilní papeže nebo takové ty konzervativní suché faráře, kteří vždy říkají to, co se od nich očekává. Koneckonců je mu téměř 90 let a duchovním vůdcem nikdy být nechtěl. V Íránu existuje také prozápadní opozice, která se zhlédla v Americe, Francii a Británii, není ovšem příliš významná, připomíná spíše máničky husákovského Československa. (Prý se rekrutují z řad arménských a gruzínských křesťanů, či příslušníků zakázané sekty **bahá'í**.) Na tuto strunu hrají Izraelci, kteří neustále vyzývají perské obyvatelstvo ke „svržení tyranů“. Pokud můžeme věřit Henrymu Kissingerovi, byla tato vnitřní opozice po protestech roku 2009 rozmetána a pokud můžeme věřit profesoru Komárkovi, instituce typu tajné policie či armády v Íránu přitahují skutečně společenské elity, nikoliv prospěcháře.

Obyvatelstvo

Kromě přirozených hranic drží všechna íránská etnika dohromady kultura a náboženství. Státotvornými šíitskými národy jsou Peršané, Turci z kmene Ázer, íránští Lúrové obývající Zagros a Mazáníové obývající Alborz. Zakladatel sáfíjovské dynastie Ismaíl, současný duchovní vůdce Íránu ajatolláh Chameneí nebo bývalý prezident **Ahmadínežád** – toť šíitští Turci (Ázeři), nikoliv Peršané. Sunnitské – tedy potenciálně problémové – menšiny tvoří Balúčové, Kurdové, Tádžikové, Arabové a Turkmeni. V Íránu žije také čtvrt milionu mazdaistů. Příslušníci těchto menšin se nemohou ucházet o vysoce postavená místa ve státní správě, u policie či v armádě.

Státním náboženstvím v Íránu je šíitský islám **isná ášaríja**, apokalyptický islám, který očekává příchod skrytého imáma Mahdího. Íránci mají specifickou svébytnou kulturu. Jako i jinde v Orientu (například v Turecku nebo Číně) mají složitý systém diplomacie a etikety, tzv. *táraf*. Ti, kdo s touto etiketou nejsou srozuměni, mají často poněkud iluzorní pocit, že Íránci jsou úžasně laskaví, milí a pohostinní; zejména neinformovaní turisté nevědomky místní obyvatele, kteří je zvou k sobě na oběd a kupují jim jízdenky na vlak s tím, že nepředpokládají souhlas, brutálně zneužívají. (Ve skutečnosti nepřítomnost složité etikety nahrává barbarům – mladým, dravým, plebejským, technokratickým národům jako jsou Američané či Australané, kteří prostě při jednání vpálí protějškým objektivní pravdy do obličeje, což umožňuje efektivní rozhodování. Starobylé kultury svázané etiketou mají přílišný sklon k budování Potěmkinových vesnic a papírových armád.) Perská diplomacie je však impozantní a Íránci jsou vynikající vyjednavací – koneckonců dokázali vybudovat během posledních 20 let vlivovou síť na Blízkém východě a pozemní koridor do Libanonu, aniž by si toho kdokoliv všiml. Perská společnost je konzervativní, například dodnes rozlišuje pohlaví asi jako před 100 lety u nás (*rozlišovat* se řekne latinsky *discriminare*, pokud to chtějí feministky

překládat takto, budiž), takže existují ženské a mužské školy s ředitelkami a řediteli, kam chodí chlapci a dívky odděleně. Podobné zvyky existují i v zaměstnání – existují i mužské a ženské továrny. Osobně bych to neviděl jako relevantní důvod starobyrou civilizaci bombardovat.

Íránští představitelé vědí, že Američané se budou chtít vrátit, Henry Kissinger to koneckonců říkal zcela jasně. Jaderná zbraň a hypersonický nosič jsou jedinou možností dosažení parity. V letech 2010–2012 Izraelci zavraždili pět íránských jaderných fyziků a další atentát byl spáchán roku 2020. Izraelské atentáty plynou z obav, že Írán, pokud by získal jadernou zbraň, může držet Izrael v šachu hrozbami, že vyzbrojí své šíitské pobočky v Iráku a Libanonu. Izrael bude v případě vypuknutí konfliktu s USA jako „největší americká vojenská základna“ první na ráně. V lednu 2020 nechal prezident Donald Trump zavraždit nejvyššího íránského generála **Kásima Sulejmáního**, velitele Islámských revolučních gard (tj. íránských ozbrojených sil) během státní návštěvy Iráku. Krátce nato proběhla řada dalších atentátů a Izrael vybombardoval íránské zastupitelství v Sýrii a v Libanonu. V červenci 2024 zavraždili naváděnou raketou Izraelci jednoho z umírněných vůdců Hamásu **Ismáíla Haníju** během státní návštěvy Íránu. Všechny tyto akce jsou pro Írán hluboce urážlivé, pobuřující a bolestivé, avšak má příliš omezené možnosti jak reagovat.

Primární sektor

Íránská ekonomika se od roku 1978 nachází pod těžkými sankcemi, zemi také vyčerpala dlouhý konflikt s Irákem. Přestože má jedny z největších světových zásob ropy, nemá odbytu kromě vývozu surové ropy a nepříliš složitých produktů rafinace do Číny pod tržní cenou. Zároveň se v námořní blokadě téměř neúčastní mezinárodního obchodu; ze sankcí jsou od počátku vyňaty potraviny a od roku 2000 i léky, nakrátko byly po roce 2000 obchodní sankce uvolněny a Írán získal přístup k západním komponentům a licencím ve strojírenském průmyslu. Írán nemá vzhledem k přírodním podmínkám zrovna skvělé zemědělství a je závislý na dovozu pšenice a základních potravin. (Vyváží pouze bezvýznamné zemědělské produkty – rozinky, datle, med, melouny, broskve, kaviár a šafrán.) V Íránu nikdy neproběhla podrobná geologická prospekce, ale pravděpodobně má velké nerostné bohatství. Roku 2023 Írán **oznámil** nalezení třetího největšího světového ložiska lithia.

Osa Moskva - Teherán

Krise na Ukrajině, která odřízla Rusko od Evropy, způsobila, že **nabyla bezprecedentní význam severojižní osa Moskva - Teherán**. (Koho by tohle před sto lety napadlo!) Írán vybudoval v Hormuzu přístav Šahíd Radžái, který umožní Rusku přístup k Indickému oceánu. Rusové v Íránu staví železniční koridor z Hormuzu do kaspického přístavu Rašt. Odtud dál přes Astaru a Ázerbajdžán do Ruska. Ázerbajdžán – klíčový spojenec Izraele ve Střední Asii je sice pro Rusko i Írán osinou v zadku, ale lze jej zatím neproblematicky obejít přes Kaspické moře. Roku 2024 vstoupil Írán do BRICS a den před Trumpovou inaugurací podepsal dohodu o strategickém partnerství s Ruskem. Íránci přesto nemají k Rusům zrovna skvělý vztah, považují Rusy oprávněně za trochu jinou odrůdu Západáků a jejich spolupráce vyplývá spíše z oboustranné nutnosti než z hlubších sympatií. Zatímco Spojené státy jsou „velký šajtán“,

Sovětský svaz byl „malý šajtán“. Íránci mají také v paměti dvě prohrané války s Ruským impériem v 19. století – nebýt vpádu Napoleona Bonaparta do Ruska v září 1812, mohli si kozáci umýt boty v Indickém oceánu. Nakonec i na Blízkém východě měli Rusové a Íránci vždy trochu odlišné zájmy. Zatímco Rusové podporovali baathistické režimy Sýrie a Iráku, aby oslabili anglosaské panství, ajatolláh Chomejní nazval blízkovýchodní státy falešným výtvořem koloniálních tyranů, které měly rozbít jednotu *ummy* věřících založením umělých národů. (Proto například ajatolláhové *arabské jaro* vítali, Rusové nikoliv.)

Írán buduje strategické produktovody přes Pákistán do Indie, díky kterým v rámci BRICS obejde protiruské sankce i americkou námořní blokádu a umožní vyvážet vlastní, turkmenské i ruské uhlovodíky na Indický subkontinent. To je také důvod, proč Spojené státy podporují wahhábistické separatisty a teroristy v íránském Balúčistánu, kde mají Írán a Pákistán kus společné hranice. Spíše než riskantní pozemní operace v Íránu, který vzhledem k vlastenectví obyvatelstva a přírodním podmínkám představuje cosi jako dva až tři Afghánistán dohromady, **se snaží z Balúčistánu udělat Íráncům jejich vlastní Ukrajinu**, která by navíc zablokovala koridor do Pákistánu, který nelze jinudy obejít. (Tato strategie je komplikována skutečností, že Balúčové nejsou rozvinutý průmyslový národ jako Ukrajinci, ale národem pastevců obývajících pouště.)

Jinou možností, kterou pravděpodobně Američané zvažují, je Írán preventivně vybombardovat – zničit infrastrukturu, mosty, železniční uzly, plynovody, průmysl, elektrárny a přístavy a doufat, že chaosu využije opozice ke státnímu převratu či separatistě ze strany etnických menšin, kterým by Američané mohli ve vhodný okamžik dodat zbraně. Tím by byla „íránská otázka“ vyřešena možná i na několik desítek let. (Se separatisty v Chúzistánu, Balúčistánu, Kurdistánu i jinde měli problémy již šáhové i ajatolláh Chomejní, dokázali však udržet jednotu země.)

Čili **stejný postup, který uplatnili v Jugoslávii, Libyi, Sýrii a Iráku** – tyto země ovšem neměly takové možnosti obrany, byly mnohem silněji etnicky roztržštěné a také neměly na rozdíl od Íránu tradici vlastní státnosti žádnou, šlo skutečně o státy vytvořené na mapě Brity a Francouzi na počátku 20. století a zakonzervované studenoválečnou ideologií arabského socialismu (baathismu). Dokážou dohody o spolupráci s Ruskem Američance a Izraelce dostatečně odstrašit? Těžko říci. Nakonec vlivný izraelský geograf Robert Kaplan jasně říká, že ideální Írán bude po pádu šíitského režimu „amorfní“, rozpadlý na jednotlivé *ostány*. Pak se, jak praví Henry Kissinger, **Američané se vrátí a budou opět hrát svou „vyvažovací roli“, tedy jednotlivé ostány proti sobě poštvávat a balkanizovat po vzoru Jugoslávie**.

Ostatně právě energetická infrastruktura je nejslabším článkem obrany Íránu. Celá země je závislá na vlastní plynové struktuře a plynových elektrárnách. Poškozením plynovodní sítě se mohou ocitnout velké části země bez vytápění a bez proudu, tím i bez průmyslu.

Průmysl

Technické vzdělávání nemá v Íránu hlubokou tradici. Ohromný rozkvět arabské vědy byl násilně přerušeno vpádem Mongolů a Peršané byli vždy spíše literáti, diplomati, právníci, mystikové a básníci, perština byla *lingua franca* Středního východu, dvorním jazykem mughalského i osmanského dvora. Ovšem i toto se v současnosti mění, byť budovat průmysl od nuly v zemi bez jakékoliv technické tradice jde těžko. (Posmívat se Íráncům je jednoduché, na druhou stranu je v podstatě zázrak, že tam nějaký průmysl existuje. Při současném tempu deindustrializace Evropy jim možná za padesát let budeme závidět.) Íránská automobilka Khodro vyrábí automobily Peykan a Samand, které jsou určeny téměř pouze pro vnitřní trh (jde o licenční kopii Peugeotu). Írán vyrábí i tankery a vlaky (francouzské licence), dielelektrické ponorky, rafinérie, zemědělské a stavební stroje, napodobeniny sovětské, severokorejské a americké vojenské techniky, vrtné soupravy i hlavice, plynové turbíny, elektrárny, bojler, klimatizace, hliníkový plech a ocelové ingoty. Od roku 2022 produkuje levné kvalitní vojenské drony **Šáhíd**. Sebevražedné drony s proudovými motory Írán vyváží do Ruska, kde se také vyrábí licenční model Geran. Írán má i vlastní satelitní navigaci (satelity jim vynesli na orbit Rusové). V reakci na americko-izraelské atentáty a teroristické útoky vypustil Írán letos na izraelská vojenská letiště asi 200 raket, které k hrůze Západáků neproblematicky proletěly 1500 km vzdušným prostorem Iráku a Jordánska a z velké části prostoupily systémem **Iron Dome**. (Předpokládá se, že manévrující a nízkoletící balistický nosič s předpokládaným dosahem 7000 - 10 000 km Írán vyrobil s pomocí Ruska či KLDŘ.) V případě, že Írán nashromáždí velké zásoby raket a vyvine jadernou bombu, budou s ním Západáci muset začít jednat opravdu jinak než výhrůžkami, sankcemi, atentáty a terorismem.

Závěrem

Írán je typickým představitelem eurasijské kontinentální mocnosti a regionálně významným hráčem. Prokletím Blízkého východu je skutečnost, že islám zde zažívá jakousi vlastní verzi reformace a Třicetileté války - wahhábité proti šíitům. Tohoto regionálního soupeření šikovně vy(zne)užívají Izraelci a Američané.

Navzdory tomu drží Írán jedno geopolitické eso. **V případě vypuknutí konfliktu s Atlantany může uzavřením Hormuzské úžiny zablokovat přibližně 20 % světového obchodu s ropou a LNG, a dostat tak Američany pod mezinárodní tlak.** (Írán je také členem kartelu OPEC, i když poněkud zlobivým.) A pokud se mu podaří vyzbrojit „hašášiny“ v Jemenu, existuje významné riziko zablokování průlivu Báb al Mandab - a tím i Suezského průplavu.

Odváží se **Donald Trump** vyvolat konflikt, jehož důsledky budou hmatatelné v celé Eurasii? Nikdo to samozřejmě neví než on sám, ale lze se domnívat, že ano. Koneckonců Američané žádný Suez nepotřebují a s nástupem frakování břidlicového plynu v Oklahomě nepotřebují už tolik ani ten Perský záliv. Z představy, že by byl Hormuz celé měsíce uzavřen, v Zálivu se hromadily tankery, zatímco ceny ropy by stoupaly, může průmyslové země jímat hrůza, na druhou stranu by to jistě nebylo tak drastické jako v době první ropné krize a uzavření Suez po Šestidenní válce - dnes je ložisek ropy známo mnohem více než tehdy.

Zatím se Američanům podařilo zpřetrhat obchod mezi Evropou a Ruskem. Rozbitím Íránu by mohli odříznout Rusko od Indického oceánu, Indického subkontinentu i Blízkého východu. A pokud Írán navíc v odvetě zablokuje Hormuz a Báb al Mandab, dojde i k potenciálnímu odříznutí Evropy od dodávek plynu z Kataru a obchodu s Čínou. O to více se stane Evropa závislá na odkupu amerických přebytků, pokud nějaké budou. Je rozkopání Eurasie podle britského návodu z 19. století snad onen zázračný Trumpův recept, jak snadno a rychle udělat Ameriku *great again*?

Psáno pro Délský potápěč